

PUUT, PERINTÖ JA PÄÄTÖKSET: KUOLINPESIEN ROOLI MUUTTUVASSA METSÄPOLITIIKASSA

Marjo Maidell ja Jani Laturi

KESKITIEN
S Ä Ä T I Ö

Marjo Maidell ja Jani Laturi

Julkaistu 25.4.2025 Helsingissä

ISSN 2984-1119

Pellervon taloustutkimus

Rahoittaja: Keskitien säätiö

Sisällysluettelo

Puut, perintö ja päätökset: kuolinpesien rooli muuttuvassa metsäpolitiikassa ... 3

Kehitysehdotukset kuolinpesien päätöksentekoon ja omistajanvaihdokseen.....	5
Yksityiset henkilöt metsänomistajina.....	8
Metsätaloudellisesti epäaktiiviset kuolinpesät.....	11
Kuolinpesien päätöksenteon haasteet.....	12
Metsätilojen omistajanvaihdosten aikaistaminen.....	15
Lähteet.....	18

Puut, perintö ja päätökset: kuolinpesien rooli muuttuvassa metsäpolitiikassa

Metsäsektorin nykyisessä toimintaympäristössä on entistä tärkeämpää, että metsiä hyödynnetään aktiivisesti puuntuotantoon ja ilmasto- ja monimuotoisuushyötyjen tuottamiseen. Kuolinpesien on todettu olevan metsänhoidon ja puunmyynnin kannalta muita omistusmuotoja passiivisempia metsänomistusmuotoja. Siksi kuolinpesäomistusten purkamisen edistäminen on mukana myös pääministeri Orpon hallitusohjelmassa (Valtioneuvosto, 2023) ja Kansallisessa metsästrategiassa (Maa- ja metsätalousministeriö, 2023).

Tässä puheenvuorossa muodostetaan kirjallisuuteen pohjautuen tiivis yhteenveto kuolinpesien päätöksentekoon ja metsien omistajanvaihdoksiin liittyvistä haasteista. Yhteenvetoon ja asiantuntija-arvioihin¹ tukeutuen puheenvuoro nostaa esiin keinoja, joiden avulla kuolinpesien päätöksentekoa olisi mahdollista helpottaa ja niiden purkamista ja aktivoimista edistää. Samoin tuomme esiin keinoja, joiden avulla voisi olla mahdollista lisätä metsän omistajanvaihdoksia omistajan elinaikana ja siten ehkäistä kuolinpesämuotoista metsänomistusta. Puheenvuoron tavoitteena on toimia keskustelunavauksena, jonka pohjalta metsäsektorin toimijat voivat tunnistaa ja syventyä heille

¹ Maaliskuussa 2025 puheenvuoron valmistelun yhteydessä järjestettiin Round Table -keskustelutilaisuus, johon osallistui kahdeksan metsätilojen omistusrakenteeseen ja omistajanvaihdoksiin perehtynyttä asiantuntijaa eri organisaatioista. Keskustelutilaisuudessa esiin nostettuja näkökulmia on hyödynnetty tämän puheenvuoron kirjoittamisessa. Puheenvuoro edustaa kuitenkin PTT:n näkemystä käsiteltävään aiheeseen.

tärkeisiin teemoihin sekä kehittää omaa toimintaansa ja vallalla olevia käytäntöjä.

Kehitysehdotukset kuolinpesien päätöksentekoon ja omistajanvaihdoksiin

Kuolinpesien aktivointiin ja purkamiseen sekä omistajanvaihdosten aikaistamiseen ei ole olemassa yhtä ratkaisua. Syyt, jotka johtavat kuolinpesien syntymiseen ja niiden päätöksenteon vaikeuksiin, ovat moninaiset. Siksi tarvitaan erilaisiin syihin kohdistuvaa viestintää, tukea ja ohjausta, jota toteuttavat useat toimijat. Kirjallisuuden ja Round Table -tilaisuudessa käydyn keskustelun pohjalta on mahdollista nostaa esiin kuolinpesien päätöksentekoa mahdollisesti helpottavia keinoja, joiden soveltamista tulisi selvittää tai edistää:

- **Tuki tunnetekijöiden huomiointiin ja ristiriitatilanteiden käsittelyyn.** Mikäli kuolinpesän päätöksentekoa hankaloittaa osakkaiden väliset ristiriidat, tukea niiden käsittelyyn voi olla vaikea löytää. Taloudellisiin ja verotuksellisiin näkökohtiin erikoistuneilla omistajanvaihdosasiantuntijoilla ei välttämättä ole ihmissuhteita korjaavien ja sovinnollisuutta edistävien menetelmien ja työkalujen tuntemusta. Näiden työkalujen soveltamista metsänomistukseen ja erilaista osaamista omaavien neuvojen keskinäisten verkostojen rakentamista tulee tukea.
- **Kuolinpesien ja yhtymien enemmistöpäätöksenteon selvittäminen.** Kuolinpesien ja yhtymien päätöksenteko vaatii tällä hetkellä osakkaiden yksimielisyyden. Näin yksikin osakas voi halutessaan estää lähes kaikki tilalla tehtävät toimet. Olisi hyödyllistä selvittää tarkemmin, mitä kuolinpesien ja yhtymien enemmistöpäätöksenteon mahdollistaminen edellyttäisi ja millaisia hyötyjä ja haittoja muutoksesta voisi seurata.
- **Yhteishallintosopimuksen teko perunkirjoituksen yhteydessä.** Kuolinpesän omistuksessa olevan metsän hallinnointi helpottuu, mikäli käsittelyn periaatteista on sovittu ja pesän osakkaalle on annettu valtuudet päätösten tekemiseen. Luonteva paikka yhteishallintosopimuksen tekoon on perunkirjoitustilaisuus, jossa kaikki osakkaat ovat yleensä paikalla ja pesän tilanteesta keskustellaan muutoinkin. Perunkirjoitusta tarjoavien tahojen, kuten lakitoimistojen ja pankkien, olisi hyvä

nykyistä enemmän tarjota mahdollisuuksia myös yhteishallintosopimusten tekoon.

- **Kuolinpesille suunnattu palvelutarjonta.** Kuolinpesien metsänomistajilla on muita omistusmuotoja useammin luonnon- ja maisemansuojeluun sekä virkistyskäyttöön liittyviä tavoitteita. Nämä tavoitteet ovat myös yhteydessä pienempään puukaupan todennäköisyyteen. Muiden kuin taloudellisten tavoitteiden huomioiminen kuolinpesille suunnatuissa palveluissa on tärkeää. Kuolinpesät saattavat olla otollinen kohderyhmä esimerkiksi METSO-ohjelmaa tai talousmetsien luonnonhoitoa edistävälle viestinnälle. Lisäksi kuolinpesien päätöksenteon haasteet silloin, kun yhteishallintosopimusta ei ole tehty, puoltaisivat sitä, että mahdollisimman monesta lähitulevaisuuteen ajoittuvasta metsän- tai luonnonhoitotyöstä sovittaisiin samalla kertaa.
- **Viestinnän ja palveluiden räätälöinti naismetsänomistajille.** Kuolinpesissä on selvästi muita omistusmuotoja enemmän naismetsänomistajia. Kuolinpesien naismetsänomistajat toteuttavat myös miehiä harvemmin puukauppoja. Tutkimuksen mukaan naismetsänomistajat eroavat miesmetsänomistajista monin tavoin, kuten tavoitteiltaan ja tuen tarpeiltaan. Siksi olisi harkinnanarvoista kohdistaa kuolinpesien kautta metsää omistaville naisille räätälöityjä palveluja ja viestintää. Tässä yhteydessä myös vertaisneuvonnan kehittäminen voi olla tuloksekasta.

Olemassa olevaa ohjausta metsän omistajanvaihdosten aikaistamiseen olisi mahdollista täydentää esimerkiksi seuraavin tavoin:

- **Omistajanvaihdosta koskevan harkinnan aikaistaminen.** Ennen kuin metsänomistaja hakeutuu omistajanvaihdosta koskevaan neuvontaan, takana voi olla vuosia, ellei vuosikymmeniä kestänyt prosessi. Metsän omistajanvaihdoksia koskeva perheen sisäinen keskustelu vie aikansa, ja jo ennen tätä on käynnistynyt metsänomistajan oma pohdinta ja henkinen luopuminen. Omistajanvaihdosten aikaistaminen edellyttää, että metsänomistajan pohdinta ja keskustelut luopujien kiinnostuksesta alkavat nykyistä aikaisemmin. Tätä varten tarvitaan sekä parempi käsitys eri tavoista, joilla kimmokkeita

pohdinnan aloittamiseen ja keskustelujen käymiseen voidaan antaa, että työkaluja niiden toteuttamiseen. Tiedon lisäksi tarvitaan myös keinojen pilotointia käytännössä.

- **Tunnetekijöiden ja ristiriitatilanteiden huomiointi.** Metsän omistajanvaihdoksia edistetään perinteisesti taloudellisiin ja teknisiin seikkoihin keskittyvällä tuella, vaikka kyseessä on vahvasti myös vuorovaikutukseen ja perhesuhteisiin kytkeytynyt prosessi. Metsäomistukseen liittyy selvästi enemmän esimerkiksi muistoihin ja ylisukupolvisuuteen kytkeytyviä tunnetekijöitä kuin joihinkin muihin omaisuuslajeihin. Näihin inhimillisiin tekijöihin sekä ristiriitatilanteiden käsittelyyn tarvitaan lisää tukea etenkin niissä tilanteissa, joissa perhesuhteissa on jo valmiiksi mutkikkautta.

Yksityiset henkilöt metsänomistajina

Yksityiset henkilöt omistavat noin puolet Suomen metsämaasta eli 10,5 miljoonaa hehtaaria. Tästä perhemetsänomistajat (yksin tai puolison kanssa) omistavat 7,7 miljoonaa hehtaaria, metsäyhtymät 1,8 miljoonaa hehtaaria ja kuolinpesät noin miljoona hehtaaria (Luonnonvarakeskus, 2016). Näiden lisäksi yksityisillä henkilöillä voi olla osuuksia yhteismetsissä tai metsärahastoissa, mutta nämä omistusmuodot on rajattu tämän tarkastelun ulkopuolelle.

Suomalainen metsänomistaja 2020 (MO2020) –tutkimuksen mukaan perhemetsänomistajien keski-ikä on 63 vuotta. Perhemetsänomistajien joukossa on muita omistusmuotoja enemmän miehiä, maatalousyrittäjiä sekä maaseudulla ja tilalla vakinaisesti asuvia metsänomistajia (Taulukko I). Heidän joukossaan on myös muita omistusmuotoja enemmän heitä, jotka arvostavat metsän tuomaa taloudellista turvallisuutta, sen merkitystä sijoituskohteena ja säännöllisiä puunmyyntituloja.

Yhtymiin kuuluvien metsänomistajien keski-ikä on muita omistusmuotoja alhaisempi. He ovat kuolinpesä- ja perhemetsänomistajia useammin kaupunkilaisia, koulutetumpia ja palkansaajia. Tavoitteiltaan yhtymiin kuuluvat ovat perhemetsänomistajien kaltaisia: vajaa kolmannes heistä kuuluu monitavoitteisiin metsänomistajiin.

Muihin metsää omistaviin yksityishenkilöihin verrattuna kuolinpesiin kuuluvat metsänomistajat ovat iäkkäämpiä. Eläkeläisten ja tilan läheisyydessä asuvien suhteellinen osuus on suurempi. Kun perhe- ja yhtymäomistuksessa noin neljännes metsänomistajista on naisia, kuolinpesissä naisten osuus on peräti 45 prosenttia. Kuolinpesien metsänomistajilla on muita omistusmuotoja useammin luonnon- ja maisemansuojeluun sekä virkistyskäyttöön liittyviä tavoitteita tai he ovat tavoitteistaan epätietoisia. Sukupuolella ja metsänomistuksen tavoitteilla onkin tutkimuksessa havaittu yhteys (Kuhlman, 2024): naismetsänomistajat arvostavat miehiä enemmän metsän tarjoamia esteettisiä arvoja, luonnonsuojelua ja perintöarvoa. Lisäksi naiset pitivät metsien tarjoamaa taloudellista turvaa ja tulonlähdettä vähemmän tärkeinä kuin miehet.

Taulukko 1. Eri omistusmuotojen keskeiset taustapiirteet. Lähde: Karppinen ym., 2020

PERHEMETSÄNOMISTAJAT	YHTYMÄT	KUOLINPESÄT
Muihin omistusmuotoihin verrattuna suurempi suhteellinen osuus		
Maatalousyrittäjiä	Nuorempia (keski-ikä 59) ja palkansaaajia	Vanhempia (keski-ikä 66) ja eläkeläisiä
Miehiä	Kaupunkilaisia	Naisia
Maaseudulla ja tilalla vakinaisesti asuvia	Korkeasti koulutettuja	Tilan läheisyydessä asuvia ja siellä aikaa viettäviä
Tavoitteiltaan ”Turvaa ja tuloja korostavia”	Tilan sijaintikunnan ulkopuolella asuvia	Tavoitteiltaan ”Virkistyskäyttäjiä”
Keskipinta-ala 46 ha	Keskipinta-ala 63 ha	Keskipinta-ala 43 ha
7,7 milj. ha metsämaata	1,8 milj. ha metsämaata	1,0 milj. ha metsämaata

Perhemetsänomistajilla, yhtymillä ja kuolinpesillä on osin erilaiset tavat käsitellä metsää. MO2020–tutkimuksen tulosten mukaan kuolinpesät olivat vuosina 2016–2018 tehneet vähemmän puukauppoja, myyneet vähemmän ainespuuta ja olivat epävarmempia tulevista puukaupoista kuin muut omistusmuodot (Taulukko 2). Erot eivät selity puuston eroavaisuuksilla sillä Metsäkeskukselta saadun, vuodelta 2023 olevan tiedon mukaan keskimääräinen hehtaaritilavuus kuolinpesien omistamissa metsissä on noin 7 m³ korkeampi kuin yksityismetsänomistajien metsissä keskimäärin (Metsäkeskus, 2025a). Aiemman metsänomistajatutkimuksen mukaan perikuntien tiloilla oli tehty myös metsänhoitotoimenpiteitä keskimääräistä vähemmän (Hänninen ym., 2011).

Taulukko 2. Eri omistusmuotojen aktiivisuus puukaupoissa Lähde: Karppinen ym., 2020.

Osuus metsänomistajista	Perheomistus	Yhtymä	Kuolinpesä
Tehnyt puukaupan 2016–2018 (%)	49	53	35
Ainespuun myyntimäärä (m3/ha/v)	3,5	4,0	2,5
Epävarma puunmyynti- aikomuksista 2019–2021 (%)	33	35	43

Kuolinpesät eivät jostain syystä ole puukaupoissa ja metsänhoidossa yhtä aktiivisia kuin muut omistusmuodot. On mahdollista, että osalla kuolinpesillä on metsilleen tavoitteita, joita puun myynti tai metsänhoito eivät tue. Valitettavasti tietoa kuolinpesien tekemistä luonnonhoitotöistä tai suojelusopimuksista ei ole saatavilla, joten on haastavaa arvioida kuolinpesien aktiivisuutta tässä suhteessa. MO2020-tutkimuksen mukaan kiinnostuksessa suojeluun ja luonnonhoitotoimien toteutukseen kuolinpesät ovat keskimäärin epävarmempia kuin muut omistusmuodot (Koskela ym., 2021).

Metsätaloudellisesti epäaktiiviset kuolinpesät

Metsänhoidollisen ohjauksen ja aktivointia edistävien toimien kohdentamisen kannalta olisi hyödyllistä tunnistaa, millaisia ovat juuri ne kuolinpesät, jotka eivät toteuta puunmyyntiä tai metsänhoitotöitä. MO2020-hankkeessa² kerätyn valtakunnallisen kyselyaineiston pohjalta toteutettiin logistinen regressio, jossa tarkasteltiin kuolinpesien eri taustapiirteiden yhteyttä siihen, oliko kuolinpesä toteuttanut puukaupan vuosina 2016–2018 (0=ei, 1=kyllä). Taustapiirteitä³ koskevat tiedot olivat saatavilla 353 kuolinpesävastaajalta.

Mallin tulosten⁴ mukaan useat taustapiirteet olivat yhteydessä puukaupan todennäköisyyteen. Mikäli kuolinpesän metsänomistajalla oli luonnon- ja maisemansuojeluun sekä virkistyskäyttöön liittyviä tavoitteita (virkistyskäyttäjä), todennäköisyys puukauppaan oli 21 prosenttia pienempi kuin monitavoitteisilla metsänomistajilla ($p=0,004$). Tavoitteistaan epätietoisilla metsänomistajilla todennäköisyys puukauppaan oli 26 prosenttia pienempi kuin monitavoitteisilla ($p=0,004$). Kuolinpesän osakkaina olevilla naisvastaajilla puukaupan todennäköisyys oli 19 prosenttia pienempi kuin miesvastaajilla ($p=0,000$). Se, että kuolinpesän osakkaana oli toinen kuolinpesä, pienensi hieman puukaupan todennäköisyyttä verrattuna niihin kuolinpesiin, jotka eivät olleet ketjuuntuneet ($p=0,086$). Tässä aineistossa myös taloudellista turvaa ja tuloja tai metsien tarjoamia työtilaisuuksia arvostavilla metsänomistajilla oli hieman monitavoitteisia pienempi todennäköisyys puun myyntiin ($p=0,073$, $p=0,089$).

Metsätaloussuunnitelman olemassaolo kasvatti kuolinpesän tekemän puukaupan todennäköisyyttä 19 prosentilla ($p=0,000$). Tiloilla, joilla sijaitsti vakituinen tai vapaa-ajan asuinrakennus, todennäköisyys

² MO2020 -tutkimuksessa kerätty kyselyaineisto on kuvattu hankkeen raporteissa (mm. Karppinen ym., 2020; Koskela ym., 2021; Horne ym., 2020)

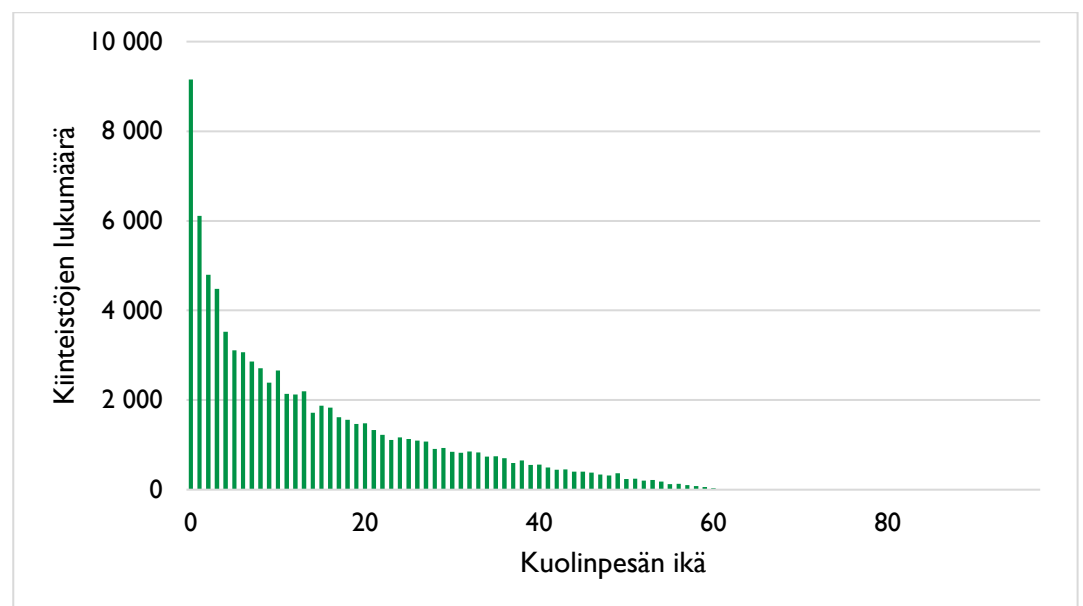
³ Kuolinpesän taustapiirteistä valittiin mukaan hallinta-aika ja osakkaiden lukumäärä (jatkuvia muuttujia) sekä se, oliko kuolinpesän osakkaana toinen kuolinpesä (dummy-muuttuja). Vastaajan taustapiirteistä valittiin mukaan ikä (jatkuva muuttuja), sukupuoli, koulutus, tavoiteryhmä ja se, oliko vastaaja etämetsänomistaja (luokka- ja dummy-muuttujia). Metsätilan taustapiirteistä valittiin mukaan metsäpinta-ala (jatkuva muuttuja) sekä se, oliko tilalla metsätaloussuunnitelma tai asuinrakennuksia (dummy-muuttujia). Selittävien muuttujien väliset korrelaatiot olivat alle 0,4.

⁴ Malli luokitteli 71 prosenttia havainnoista oikein. Mallin selitysvoimaa kuvastava McFaddenin pseudo R^2 -arvo oli 0,1428, mikä viittaa melko heikkoon selitysasteeseen. Hosmer–Lemeshow-testi ei kuitenkaan ollut merkitsevä ($p = 0,39$), mikä tukee mallin sopivuutta aineistoon.

puukauppaan oli 18 prosenttia suurempi ($p=0,002$) kuin tiloilla, joilla ei ollut rakennuksia. Muut mallissa olleet taustapiirteet eivät olleet tilastollisesti merkitseviä.

Kuolinpesien päätöksenteon haasteet

Metsää omistava kuolinpesä puretaan todennäköisimmin melko pian sen muodostumisen jälkeen. Noin kolmannes kuolinpesistä on yhä purkamatta siinä vaiheessa, kun kuolinpesän ikä ylittää viisi vuotta (Kuvio 1). Kuolinpesien ikääntyessä kasvaa myös todennäköisyys sille, että kuolinpesäomistus ketjuuntuu: osakkaan menehtyessä kuolinpesän osakkaaksi tulee toinen kuolinpesä. Tämä hankaloittaa entisestään kuolinpesien päätöksentekoa, johon vaaditaan kaikkien osakkaiden yksimielisyys.

Kuvio 1. Kiinteistöjen lukumäärän kehitys kuolinpesän iän mukaan. Lähde: Metsäkeskus, 2025a.

Kirjallisuuden perusteella syyt, joiden takia osa kuolinpesistä ei toteuta hakkuita tai metsänhoitotoita, voivat olla moninaiset. Näistä osa liittyy kuolinpesän päätöksentekoon ja hallintaan yleisesti: osakkailla voi olla erilaisia tavoitteita metsänomistukselleen, mikä aiheuttaa ristiriitoja osakkaiden välille (Haltia ym., 2017; Junnola, 2018). Todennäköisyys ristiriidoille kasvaa, mikäli osakkaiden määrä ajan myötä lisääntyy. Myös se, että metsien hallinnoinnin periaatteista ei ole sovittu, vaikeuttaa

päätöksentekoa. Luonteva tilaisuus metsien hallinnointia selkeyttävän yhteishallintosopimuksen laatimiselle on perunkirjoitustilaisuus, jossa kaikki osakkaat ovat yleensä paikalla ja pesän tilanteesta keskustellaan muutoinkin (Kiviniemi ja Havia, 2017). Sen sijaan kuolinpesien epäaktiivisuutta puukaupoissa voi selittää se, että osakkaat epäilevät hakkuiden heikentävän virkistyskäyttöä, maisemaa ja luontoarvoja. Haltia ym. (2017) toteuttamassa tutkimuksessa peräti puolet kuolinpesävastaajista kertoi, ettei halua avohakkuuta metsäänsä⁵. Osa kuolinpesistä myös säästää hakkuumahdollisuuksia myöhemmäksi tai perillisille. Lisäksi yksi yleinen kuolinpesien passiivisuutta selittävä tekijä on osakkaiden ajan, kiinnostuksen ja/tai tiedon puute metsän hoitoa ja omistusta kohtaan (Kiviniemi ja Havia, 2017).

Yllä mainitut kuolinpesien päätöksentekoon ja hallintoon liittyvät haasteet, eli osakkaiden ristiriidat ja hallinnan periaatteiden puuttuminen, vaikeuttavat myös kuolinpesän purkamista ja omistusmuodon muuttamista. Syy kuolinpesämuotoisen omistuksen ylläpitämiseen voi olla myös puhtaasti taloudellinen. Esimerkiksi testamentilla annettu lesken hallintaoikeus, joka alentaa perintöveron määrää, voi lukkiuttaa tilanteen lesken elinajaksi (Sinivuori, 2024). Tietyissä tilanteissa on edullista ylläpitää kuolinpesää verotuksellisista syistä tai osakkaiden sosiaalietuuksien takia (Sinivuori, 2024). Koska kuolinpesässä metsätalouden tuotto lasketaan kuolinpesän eikä osakkaan henkilökohtaiseksi tuloksi, tietyissä tilanteissa hakkuutulojen verotus kuolinpesän kautta voi olla osakkaalle verotuksellisesti kannattavampaa. Kuolinpesän purkaminen taas voi heikentää mahdollisuuksia saada sosiaalietuuksia, kuten opintotukea tai yleistä toimeentulotukea, tai vaikuttaa alentavasti niiden määrään. Taloudellisiin syihin lukeutuu myös se, että osakkaat eivät koe purkamisesta olevan taloudellista hyötyä tai heillä ei ole mahdollisuutta lunastaa muiden osuuksia (Haltia ym., 2017; Junnola, 2018). Moni kuolinpesien osakas toivookin, että metsäomaisuus säilyisi yhtenäisenä eikä jakautuisi pienemmiksi kokonaisuuksiksi.

Kirjallisuuden mukaan kuolinpesän osakkaiden tunneside metsätilaa kohtaan on tärkeä kuolinpesäomistusta ylläpitävä tekijä (Pulli, 2017; Haltia ym., 2017; Junnola, 2018). Osakkaat voivat haluta ylläpitää

⁵ Haltia ym., 2017 tutkimuksessa otos painottui hiljaiseksi luokiteltuihin kuolinpesiin, joten tuloksia ei voida yleistää koskemaan kaikkia metsää omistavia kuolinpesiä.

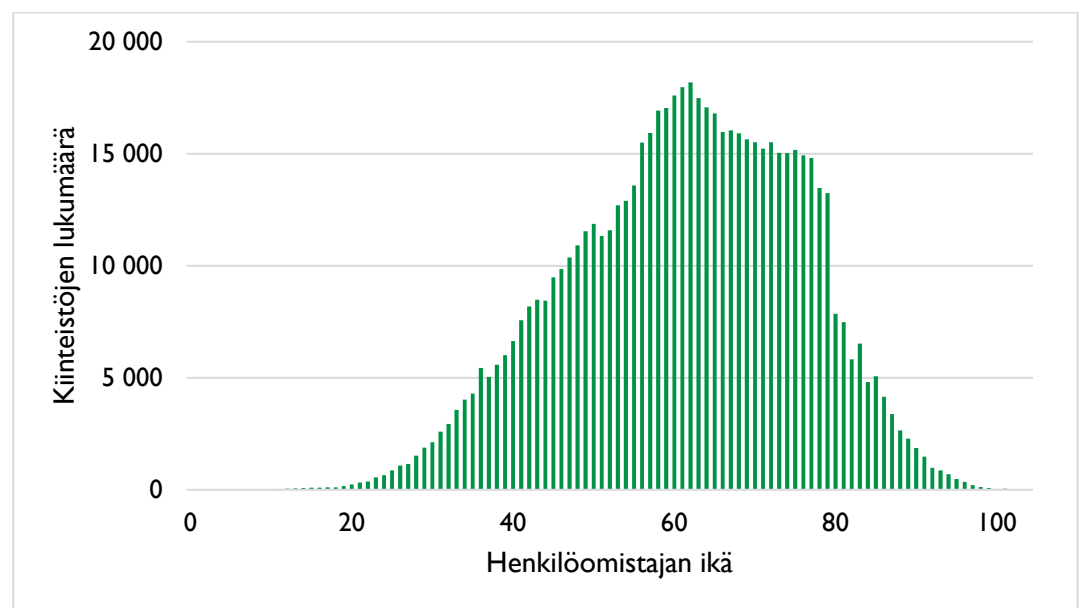
omistusoikeutta itselleen tärkeään kohteeseen ja olla osa ylisukupolvista maanomistusta. Myös vapaa-ajanasunnon sijaitseminen tilalla tai oikeus polttopuiden keräämiseen saattavat ylläpitää kuolinpesäomistusta. Haltia ym. (2017) tutkimuksessa peräti kolme neljästä kuolinpesän edustajasta totesi, että mahdollisuus polttopuiden korjuuseen on heille tärkeää. Lisäksi tärkeä purkamista estävä tekijä on tiedon puute: tutkimuksissa korostui osakkaiden tarve tietää enemmän sekä vaihtoehtoisista omistusmuodoista, purkamiseen tukea antavista palveluntarjoajista että potentiaalisten tulevien omistajien mielipiteistä (Haltia ym., 2017; Pulli, 2017).

Kuolinpesien päätöksentekoa hankaloittaviin tekijöihin pyritään vaikuttamaan eri keinoin. Valtiovarainministeriö on asettanut ohjelman edesmenneen omaisen asioiden vaivattoman hoidon edistämiseksi, jossa tuotetaan kuolinpesän sähköinen asiointipalvelu, sähköinen perukirja ja kuolinpesän osakasrekisteri (Valtiovarainministeriö, 2025). Näiden vuonna 2027 julkaistavien palvelujen avulla uusien kuolinpesien asiointia ja tavoittamista voidaan helpottaa.

Kuolinpesien purkamiseen on tarjolla verkkomateriaaleja, koulutuksia ja neuvontaa. Esimerkiksi Metsäkeskus on koostanut kotisivuilleen metsätilojen omistajanvaihdoksia koskevan kokonaisuuden, jossa kuvataan myös kuolinpesien omistusjärjestelyjen vaihtoehdot (Metsäkeskus, 2025b). Metsäkeskuksella on lisäksi useita jo päättyneitä ja käynnissä olevia hankkeita, joissa pyritään edistämään kuolinpesien purkua. Koska metsätilan omistusjärjestely on monisyinen kokonaisuus, jossa yhdistyvät taloudelliset, sosiaaliset ja psykologiset tekijät, toimivimman ratkaisun tunnistaminen vaatii yleensä tapauskohtaista neuvontaa. Omistusjärjestelyä koskevaa neuvontaa tarjoavat esimerkiksi metsäteollisuusyritykset, metsänhoitoyhdistykset ja yksityiset toimijat. Lisäksi kuolinpesän osakkaiden välisen keskustelun aloittamiseen ja tavoitteiden selvittämiseen on kehitetty tukimateriaalia (Matila ym., 2017).

Metsätilojen omistajanvaihdosten aikaistaminen

Tehokkain keino ehkäistä metsää omistavien kuolinpesien päätöksenteon haasteita ja passivoitumista olisi välttää kuolinpesän syntyminen kokonaan. Tämä tarkoittaisi metsänomistajuuden siirtymistä eteenpäin omistajan elinaikana. Suomalaisten metsänomistajien keski-ikä on korkea ja metsäomaisuus luovutetaan eteenpäin tyypillisesti melko iäkkäänä (kuvio 2).

Kuvio 2. Kiinteistöjen lukumäärän kehitys metsänomistajan iän mukaan.
Lähde: Metsäkeskus, 2025a.

Vaikka metsän eri luovutustapoja vertaillen opinnäytetyön mukaan metsän jättäminen perintönä on yksi taloudellisesti epäedullisimmista tavoista siirtää metsätila seuraavalle omistajalle (Kuitunen, 2022), lähes puolet metsänomistajista aikoo silti jättää metsänsä perintönä tai testamentilla (Korhonen ym., 2024). Aikomukseen saattavat vaikuttaa tottumukset ja perinteet: lähes puolet metsänomistajista oli myös saanut metsän haltuunsa perinnön kautta.

Vaikuttaa siltä, että omistusjärjestelyjen lykkäämisen syyt ovat osin samoja kuin ne, jotka hankaloittavat kuolinpesien päätöksentekoa. Asiantuntijakeskusteluissa omistajanvaihdosten esteinä nousivat esiin

perheen sisäiset ristiriidat, keskustelun puute ja halu välttää konflikteja. Eri sukupolvien metsäsuhteet ja samalla metsään liittyvät tavoitteet voivat erota toisistaan aiheuttaen jännitteitä (Karhunkorva, 2024). Metsään kohdistuva tunneside ja metsänomistajuus osana identiteettiä voi sekin olla tärkeä este omistuksesta luopumiselle. Yli 75-vuotiaista, tutkimuksessa aktiiviseksi luokitelluista, metsänomistajista peräti 93 prosenttia ilmoitti metsän omistamisen itseisarvon olevan heille erittäin tai melko tärkeää (Haltia ym., 2017). Hiljaiseksi luokiteltujen, samaan ikäluokkaan kuuluvien metsänomistajien keskuudessa metsien itseisarvo koettiin myös tärkeäksi (71 prosenttia vastaajista).

Omistusjärjestelyjen vaihtoehtojen monimutkaisuus ja asiantuntijatuen tarve ei osaltaan edistä omistajanvaihdosten aikaistamista. Lähes 40 prosenttia yli 75-vuotiaista metsänomistajista kokeekin, että neuvontaorganisaatioiden tulisi aktiivisesti tarjota palveluita metsätilasta luopumisen suunnitteluun ja järjestämiseen (Haltia ym., 2017). Lisäksi taloudelliset syyt voivat joissain tapauksissa hidastaa omistajanvaihdoksia: noin kolme neljästä yli 75-vuotiaasta, tutkimuksessa aktiiviseksi luokitellusta metsänomistajasta ilmoitti metsän olevan heille tärkeää, inflaatiolta suojattua varallisuutta (Haltia ym., 2017).

Mikäli elinaikana tehtäviä omistusjärjestelyjä hankaloittaa yksi näistä tai muista mahdollisista syistä, on kuolinpesäomistukseen helppoa ajautua. Henkilön menehtyessä kuolinpesä, joka muodostuu henkilön varojen ja velkojen taloudellisesta kokonaisuudesta, syntyy automaattisesti (Kiviniemi ja Havia, 2017). Omistuksen siirtäminen ja esimerkiksi yhtymän muodostaminen edellyttää sen sijaan keskustelua ja asian pohdintaa, jolloin haluttomat tai halukkuudestaan epätietoiset osakkaat usein karsiutuvat pois.

Metsien omistusjärjestelyjä pyritään tällä hetkellä edistämään eri tavoin. Kuten kuolinpesän purkamisenkin suhteen, Metsäkeskus tarjoaa metsänomistajille omistajanvaihdoksiin matalan kynnyksen verkkomateriaaleja, koulutuksia ja tapahtumia. Moni metsäsektorin toimija tarjoaa henkilökohtaista omistajanvaihdosneuvontaa. Valtio kannustaa metsän omistajanvaihdoksiin erilaisin ohjauskeinoin: metsälahjavähennys on esimerkki viimeaikaisesta, metsän lahjoittamista edistävästä taloudellisesta kannustimesta. Perheiden sisäisiä keskusteluja metsän merkityksestä ja hoidosta, erityisesti omistajanvaihdosten

yhteydessä, tuetaan hiljattain julkaistulla keskusteluoppaalla (Karhunkorva, 2024).

Yhteenveto

Kuolinpesät eivät ole metsätaloudellisesti yhtä aktiivisia kuin perhemetsänomistajat ja yhtymät.

Kuolinpesien metsänomistajissa on muihin omistusmuotoihin verrattuna enemmän naisia sekä luonnon- ja maisemansuojelua ja virkistyskäyttöä arvostavia. Nämä taustapiirteet ovat yhteydessä myös pienempään todennäköisyyteen, että kuolinpesä on toteuttanut puukaupan.

Kirjallisuuden ja asiantuntijanäkemusten pohjalta on mahdollista tunnistaa monia kuolinpesien päätöksentekoa ja purkamista hankaloittavia tekijöitä. Näihin tekijöihin voisi olla mahdollista vaikuttaa mm. lisäämällä tukea metsänomistajuuteen liittyvien tunnetekijöiden huomiointiin ja ristiriitatilanteiden käsittelyyn; selvittämällä kuolinpesien ja yhtymien enemmistöpäätöksentekoa; edistämällä yhteishallintosopimusten tekoa; kehittämällä kuolinpesille suunnattua palvelutarjontaa; ja räätälöimällä viestintää ja palveluita naismetsänomistajille.

Tehokkain keino ehkäistä metsää omistavien kuolinpesien päätöksenteon haasteita olisi edistää metsänomistajuuden siirtymistä eteenpäin omistajan elinaikana. Omistajanvaihdosten aikaistaminen edellyttää nykyistä varhaisempaa harkinnan ja keskustelun herättelyä sekä käytännön työkaluja mm. tunne- ja ristiriitatilanteiden käsittelyyn.

Lähteet

- Haltia, E., Rämö, A-K., Pynnönen, S., Valonen, M. ja Horne, P. 2017. Miksi metsien taloudellisia mahdollisuuksia jätetään käyttämättä? – Metsänomistajien aktiivisuus ja siihen vaikuttaminen. PTT raportteja 255.
- Horne, P., Karppinen, H., Korhonen, O. ja Koskela, T. 2020. Metsien hoidon ja kasvatusmenetelmien hyväksyttävyyys – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 266.
- Hänninen, H., Karppinen, H. ja Leppänen, J. 2011. Suomalainen metsänomistaja 2010. Metlan työraportteja 208.
- Junnola, M. 2018. Kuolinpesän metsäomaisuus ja sen hyödyntäminen. Opinnäytetyö, Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.
- Karhunkorva, R. Perhesuhteita ja sukusiteitä metsään. Opas metsänomistajaperheiden metsäsuhteiden keskusteluun. Luston julkaisuja 8.
- Karppinen, H., Hänninen, H. ja Horne, P. 2020. Suomalainen metsänomistaja 2020. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 30/2020. Luonnonvarakeskus. Helsinki.
- Kiviniemi, M. ja Havia, P. Sujuvasti seuraavalle: metsän omistajanvaihdos. 2017. 3. painos. Helsinki, Metsäkustannus.
- Korhonen, O., Haltia, E., Horne, P., Hurttala, H., Koskela, T., Leppänen, J., Lindfors, J. 2024. Omistajanvaihdoksia ymmärtämällä kohti ilmastokestävää metsätaloutta – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 292.
- Koskela, T., Horne, P., Karppinen, H. ja Korhonen, O. 2021. Metsien ekosysteemipalvelut ja jokamiehen oikeus metsänomistajan näkökulmasta – Metsänomistaja 2020. PTT raportteja 267.
- Kuhlman, J. 2024. Challenging the concept of active forest ownership: the perspective of women forest owners in Finland. Academic dissertation. University of Helsinki. Dissertationes Forestales 348.
- Kuitunen, J. 2022. Selvitys luovutustapojen edullisuudesta erityyppisissä metsälöissä. Opinnäytetyö. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu.
- Luonnonvarakeskus. 2016. Tilasto: Yksityisten henkilöiden omistamat metsätilakokonaisuudet maakunnittain.
https://statdb.luke.fi/PxWeb/pxweb/fi/LUKE/LUKE__04 Metsa__02 Rakenne ja tuotanto__02 Metsamaan omistus/01b_yksit_metsatilakok.px/ Viitattu 3.4.2025.

Maa- ja metsätalousministeriö, 2023. Kansallinen metsästrategia 2035. Maa- ja metsätalousministeriön julkaisuja 2023:22.

Matila, A., Koistinen, A. ja Lahti, E. 2017. Kuolinpesästä sujuvaan metsänomistukseen. Tapion raportteja nro 21.

Metsäkeskus, 2025a. Henkilökohtainen tiedonanto 7.3.2025.

Metsäkeskus, 2025b. Metsätilan omistajanvaihdos. <https://www.metsakeskus.fi/fi/metsan-kaytto-ja-omistus/metsatilan-omistajanvaihdos> Viitattu 2.4.2025.

Pulli, P. 2017. Metsää omistavien kuolinpesien osakkaiden suhtautuminen metsäänsä ja metsätilansa tulevaisuuteen. Pro gradu, Jyväskylän yliopisto.

Sinivuori, J. 2024. Kuolinpesä metsänomistajana. Kannustimet pitää metsävarallisuus jakamattomassa kuolinpesässä. Oikeustieteen tutkielma, Turun yliopisto.

Valtioneuvosto, 2023. Vahva ja välittävä Suomi. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58.

Valtiovarainministeriö, 2025. Edesmenneen omaisen vaivaton asioiden hoito. <https://vm.fi/edesmenneen-omaisen-asioiden-vaivaton-hoito> Viitattu 26.3.2025.